

TILSYNSRÅDET FOR KRIMINALOMSORGEN

TILSYNSRAPPORT

Bergen fengsel 19.september 2025

Innholdsfortegnelse

1. Innledning	3
1.1. Tilsynsrådet for kriminalomsorgen	3
1.2. Gjennomføring av tilsynet	3
2. Tilsynsrådets vurderinger	4
2.1. Om Bergen fengsel	4
2.1.1. Fengselets avdelinger	4
2.1.2. Bygningsmessige forhold	4
2.2. Innsattbefolkningen	5
2.2.1. Innsatte på forvaringsdom.....	5
2.2.2. Aldersgrupper.....	6
2.2.3. Innsatte med behov for tolk.....	7
2.3. Kontaktutvalget.....	7
2.4. Sysselsettings- og aktivitetstilbud.....	8
2.5. Fellesskap og utelukkelse	9
2.5.1. Innlåsing på felleskapsavdelingene.....	9
2.5.2. Innlåsing på kvinneavdelingen	10
2.5.3. Vedtak om utelukkelse	10
2.5.4. Selvisolasjon	13
2.5.5. Sikkerhetscelle og sikkerhetsseng	13
2.6. Forebygging av selvdropsrisiko og selvdrap	15
2.7. Helse og hygiene	16
2.7.1. Helsetilbudet i Bergen fengsel	16
2.7.2. Helsefremstillinger.....	16
2.7.3. Hygiene	17
2.8. Kontakt med omverdenen	17
2.8.1. Innledning.....	17
2.8.2. Ringetid	17
2.8.3. Besøk og videobesøk.....	18
2.9. Soningsprogresjon	18
2.9.1. Kontaktbetjentforholdet	18
2.9.2. BRIK-kartlegging og løslatelse.....	19
3. Tilsynsrådets anbefalinger	21
4. Tilbakemelding og oppfølging	24

1. Innledning

1.1. Tilsynsrådet for kriminalomsorgen

Det nye nasjonale Tilsynsrådet for kriminalomsorgen ble etablert 1. januar 2025.¹ Tilsynsrådet er uavhengig i sitt arbeid og kan ikke instrueres om lovtolkning eller skjønnsutøvelse. Tilsynsrådet består av en fast ledelse på tre personer: Verna Rege Nilssen, Oddvar Thorbjørnsen Faltin og Tonje Lilaas Larsen. Den lokale forankringen er videreført gjennom Tilsynsrådets fylkesbaserte sammensetning med lokale medlemmer. Sivilrettsforvaltningen har oppgaven som sekretariat for Tilsynsrådet.

Tilsynsrådet skal føre tilsyn med at personer som er innsatt i kriminalomsorgens institusjoner, behandles i samsvar med gjeldende rett og at deres velferd ivaretas. Tilsynsrådet skal også føre tilsyn med at personer som gjennomfører varetekt eller straff utenfor institusjon, behandles i samsvar med gjeldende rett.

Tilsynsrådet kan ta opp saker av eget tiltak eller etter henvendelse fra innsatte, domfelte, siktede, botlagte, pårørende eller ansatte.

Ved hvert tilsynsbesøk i kriminalomsorgens institusjoner skal minst to medlemmer av Tilsynsrådet delta, så langt mulig én fra ledelsen. Tilsynsbesøket kan varsles på forhånd eller være uanmeldte. Domfelte og innsatte har rett til å kommunisere fortrolig med Tilsynsrådet og sekretariatet.²

Tilsynsrådet og sekretariatet har taushetsplikt etter forvaltningsloven. Taushetsplikten omfatter også forhold av betydning for sikkerheten i kriminalomsorgens institusjoner eller for gjennomføringen av straff utenfor fengsel.³

Det skal skrives en tilsynsrapport etter hvert tilsyn.⁴

1.2. Gjennomføring av tilsynet

Fredag 19. september 2025 var Tilsynsrådet på tilsyn i Bergen fengsel kl. 09:00 til kl. 15:30.

Følgende personer deltok fra Tilsynsrådet:

- Verna Rege Nilssen (Leder).
- Beate Tollefsen (lokalt medlem)
- Oddbjørn Ese (lokalt medlem)
- Adrian Leander Skagen (sekretariatet)
- Runa Åsgard Mandt (sekretariatet)

Bergen fengsel ble varslet om tilsynsbesøket i brev 30. juli 2025. Det ble innhentet dokumentasjon i forkant av tilsynet.

Rapporten bygger i hovedsak på informasjon fra fengselsledelsen, Tilsynsrådets egne observasjoner, tilbakemeldinger fra innsatte og ansatte før, under og etter tilsynet, og mottatt dokumentasjon.

¹ Tilsynsrådet for kriminalomsorgen er opprettet i medhold av straffegjennomføringsloven kapittel 2 A, se Prop. 46 L (2022–2023). Tilsynsrådets ansvar og oppgaver er nærmere regulert i forskrift om tilsynsrådet for kriminalomsorgen.

² Straffegjennomføringsloven § 9 a.

³ Straffegjennomføringsloven § 9 c første ledd.

⁴ Forskrift om tilsynsrådet for kriminalomsorgen § 7.

Tilsynsrådet gjennomførte ikke tilsyn ved Bergen fengsel avdeling D, som er en lavsikkerhetsavdeling for kvinner. Denne rapporten baserer seg derfor kun på Bergen fengsel sine høysikkerhetsavdelinger.

Fengselsledelsen og de tillitsvalgte innsatte var godt forberedt, og bisto velvillig under gjennomføringen av tilsynet.

2. Tilsynsrådets vurderinger

2.1. Om Bergen fengsel

2.1.1. Fengselets avdelinger

Bergen fengsel er et høysikkerhetsfengsel med 203 plasser for menn. Fengselet er inndelt i fem avdelinger; avdelingene A-vest, A-øst, B, C og M. Avdeling A-vest er mottaksavdeling og restriktiv avdeling, med 24 plasser. Seks av plassene på avdeling A-vest blir holdt av som en egen avdeling for kvinner. Bergen fengsel sin helseavdeling er plassert i samme bygg som avdeling A-øst. På tilsynstidspunktet ble 15 av cellene på avdeling A-øst brukt for å fasilitere «CAMEO-prosjektet»⁵. Grunnet økonomi og bemanning, var de resterende 38 cellene i dvale.

Avdeling B, C og M er fellesskapsavdelinger. Avdeling B og C er plassert i hvert sitt toetasjes bygg med plass til 48 innsatte, fordelt i boenheter med seks celler hver. Bergen fengsel oppga at avdeling M var særlig prioritert for innsatte med god oppførsel og motivasjon, der de innsatte blir tilbudt behandling og kurs rettet mot seksuallovbrudd og sinnemestring. Avdelingen består av 30 plasser, som er fordelt på to fløyer med 15 celler hver. Avdeling M er et eget inngjerdet område i Bergen fengsel, med et eget bygg og eget uteområde.

På avdeling A-vest blir en boenhet, i alt seks plasser, holdt av som en kvinneavdeling. Dette ble ikke beskrevet som en langvarig boløsning for kvinnelige innsatte, men som et midlertidig tiltak for kvinner som innsettes i varetekt, og trenger opphold i forbindelse med fengslinger eller hovedforhandlinger. Kvinnene skal overføres et ordinært kvinnefengsel innen 14 dager. Avdelingen har egen luftegård og treningsutstyr, og fengselet opplyste at denne avdelingen sjeldent er i bruk av mer enn en til to innsatte om gangen. Det var ingen innsatte på avdelingen ved tilsynstidspunktet.

2.1.2. Bygningsmessige forhold

Luftegårdene på avdeling A-vest

Avdeling A-vest har fem luftegårder, hvorav to mindre luftegårder er tilknyttet den restriktive avdelingen og kvinneavdelingen. Luftegårdene er omringet av heldekkende vegger, slik at de innsatte bare kan se himmelen. Luftegården tilknyttet de forsterkede cellene har én benk, ellers er luftegårdene tomme.

Tilsynsrådet for kriminalomsorgen anbefaler at Bergen fengsel forbedrer uteområdene på avdeling A-vest. Eksempler på forbedringer er å sette inn mulighet for aktivitet, slik som en basketballkurv, samt grønne planter og gress. Det er viktig at Bergen fengsel sikrer at de innsatte får mulighet til å være ute et sted der det er gress og planter, og ikke bare betong. Tilsynsrådet anbefaler at Bergen fengsel setter opp leskur der innsatte kan oppholde seg ved dårlig vær.

⁵ CAMEO-prosjektet er et prosjekt rettet mot eldre innsatte og innsatte med særskilte behov. Se punkt 2.2.2.

Sikkerhetsceller og forsterkede celler

Bergen fengsel har tre sikkerhetsceller. En sikkerhetscelle er større i størrelse, og det er denne som blir brukt dersom den er ledig.

Tilsynsrådet observerte at alle sikkerhetscellene hadde klokke i synsrekkevidde, samt vinduer med utsyn til grøntarealer der andre innsatte ikke kunne oppholde seg.

Sikkerhetscellene hadde ikke pustesensor.

Det var inngravert et hakekors i glassruten til den ene sikkerhetscellen. Tilsynsrådet anbefaler at dette fjernes.

Tilsynsrådet forsto det som at innsatte som skulle til besøksavdelingen måtte gå forbi flere av fengselets forsterkede celler, og at området rundt disse cellene kunne oppleves som skittent og uhygieniske å gå gjennom. Det kan anses som uverdigg både for den innsatte som skal til besøk, samt for den innsatte som sitter inne i den forsterke cellen, å oppholde seg og ferdes gjennom skitne oppholdsområder. Tilsynsrådet anbefaler at Bergen fengsel sikrer at områdene der innsatte oppholder seg er rene og hygieniske.

Tilsynsrådet anbefaler at Bergen fengsel

- forbedrer uteområdene på avdeling A-vest.
- setter opp leskur der innsatte kan oppholde seg ved dårlig vær.
- fjerner hakekorset som var inngravert i glassruten i den ene sikkerhetscellen.
- sikrer at områdene der innsatte oppholder seg er rene og hygieniske.

2.2. Innsattbefolkningen

2.2.1. Innsatte på forvaringsdom

Bergen fengsel hadde innsatte både på dom og varetekt. På tilsynstidspunktet var det 166 innsatte i Bergen fengsel, noe som tilsvarer et belegg på 86 prosent.

Fengselet oppga at det lave belegget var for å frigi kapasitet til å ivareta ressurskrevende innsatte etter en periode med svært høyt belegg, samt at de skulle ha ledig kapasitet til å ta imot innsatte som ble overført fra andre fengsler.

Bergen fengsel har tidligere hatt innsatte som var dømt til forvaring. Fengselet opplyste at dette ofte var innsatte som først satt i varetekt i Bergen fengsel, men som ble sittende etter å ha blitt idømt forvaring, i påvente av overføring til forvaringsplass i Trondheim eller Ila fengsel. Fengselet opplyste at det tok lang tid før de ble overført til forvaringsanstaltene.

Tilsynsrådet mener det er bekymringsfullt at forvaringsdømte har vært innsatt på vanlig fengselsplass i Bergen fengsel. Forvaringsdømte skal sikres nødvendig oppfølging for at de skal kunne tilbakeføres til samfunnet. Tilsynsrådet anbefaler at Bergen fengsel arbeider for en rask overføring av eventuelle forvaringsdømte til fengsler med forvaringsplasser.

Tilsynsrådet anbefaler også at Bergen fengsel etablerer kompenserende tiltak for den forvaringsdømte der overføring til en forvaringsanstalt ikke lar seg gjøre i nærmeste fremtid.

Tilsynsrådet anbefaler at Bergen fengsel

- arbeider for en rask overføring av forvaringsdømte til forvaringsanstalter.
- setter i verk kompenserende tiltak for den enkelte forvaringsdømte der overføring til en forvaringsanstalt ikke lar seg gjøre i nærmeste fremtid.

2.2.2. Aldersgrupper

Unge innsatte

I perioden fra august 2024 til august 2025 hadde Bergen fengsel 37 innsatte i aldersgruppen 18 til 24 år, samt en innsatt under 18 år.

Den innsatte under 18 år hadde oppholdt seg i fengselet i 16 og en halv time. Dette var begrunnet i at det i denne perioden ikke var et egnet oppholdssted for vedkommende ved Bjørgvin ungdomsenhet, der vedkommende var innsatt. Den innsatte ble plassert på den skjermede avdelingen A-vest under oppholdet, og deltok ikke i fellesskap med innsatte over 18 år.

Barn skal ikke sone med voksne, utenom der det anses å være til barnets beste.⁶ Unntaket skal tolkes snevert.⁷

Tilsynsrådet ser positivt på at den innsatte under 18 år har blitt holdt adskilt fra voksne. Tilsynsrådet bemerker likevel at avdeling A-vest er en avdeling som ellers er forbeholdt innsatte med særlig utfordrende adferd. Plassering av barn i voksenfengsel krever særskilt oppfølging, uavhengig av hvor i fengselet barnet plasseres. Tilsynsrådet anbefaler at Bergen fengsel arbeider for at det ikke skal være barn i fengselet.

Bergen fengsel opplyste at de samarbeidet med ungdomsteamet i Bjørgvin fengsel, og at dette teamet fulgte opp innsatte i aldersgruppen 18 til 25 år. Tilsynsrådet ser positivt på dette.

Eldre innsatte - CAMEO

Bergen fengsel har hatt flere eldre innsatte som har hatt ytterligere alderstilpassede behov. Disse innsatte er, sammen med andre innsatte med særskilte behov, en del av prosjektet CAMEO.

Prosjektet «Come and Meet Each Other», eller CAMEO, ble etablert i Bergen fengsel 1. september 2023, og er et prosjekt finansiert av Frelsesarmeen for en periode på to og et halvt år. Frelsesarmeen finansierer en sykepleier i halv stilling og en ergoterapeut i full stilling.⁸ Målet til CAMEO er å «engasjere innsatte som ellers ville vært svært isolert i et fengselsregime gjennom meningsfulle, alderstilpassede aktiviteter».⁹

CAMEO var på avdeling A-øst, hvor 15 innsatte hadde tilgang til et dagsenter med alderstilpassede aktiviteter, samt oppfølging av psykiske og fysiske behov. Avdelingen var i hovedsak rettet mot innsatte over 50 år, men ved tilsynsbesøket bodde det også innsatte under 50 år der.

Bergen fengsel opplyste om at det var flere søkere fra andre fengsler som ønsket en plass på CAMEO. Fengselet var derimot tilbakeholdene med å ta imot nye innsatte fra andre fengsler grunnet den generelle kapasitetssituasjonen i Bergen fengsel.

Fengselet opplyste om at CAMEO sitt dagsenter også ble benyttet som aktivitetstilbud for innsatte med særskilte behov, men som ikke selv bodde på avdelingen.

⁶ Barnekonvensjonen artikkel 37 bokstav c.

⁷ General Comment no. 24 (2019) on children's right in the child justice system, avsnitt 92.

⁸ Bjelland, R., 2024, Krigsropet nr. 5/2024, *Tilrettelagt soning for seniorer i Bergen fengsel*.

⁹ Frelsesarmeen, 2025, CAMEO – et aktivitetssenter for eldre innsatte.

Tilsynsrådet vurderer at CAMEO er et godt tilbud til eldre innsatte og andre innsatte med særskilte behov. CAMEO tilbyr sårt tiltrengte aktiviteter for å ivareta denne innsattgruppens behov, og bidrar til å motvirke selvisolering og passivitet.

Tilsynsrådet anbefaler at Bergen fengsel

- arbeider for at det ikke skal være barn i fengselet.
- arbeider for at CAMEO blir et permanent tilbud i fengselet.
- arbeider for at CAMEO opprettes ved flere fengsler.

2.2.3. Innsatte med behov for tolk

Det var 42 utenlandske innsatte i Bergen fengsel ved tilsynstidspunktet, med 28 forskjellige nasjonaliteter.

Bergen fengsel hadde brukt 99 500 kroner på tolketjenester fra august 2024 til august 2025. Fengselet informerte om at de tilstrebet at de innsatte forsto vedtak og informasjon, og at tolk ble brukt etter behov. Det ble opplyst at ved noen tilfeller så ble det likevel brukt iPad i oversettelse av denne typen dokumenter.

Tilsynsrådet understreker viktigheten av at innsatte som ikke kan kommunisere med fengselet på norsk forstår vedtak og informasjon fra fengselet. Tilsynsrådet bemerker at innsatte som kan gjøre seg forstått i enkle ord, likevel kan ha behov for tolk for å forstå mer kompliserte vedtak.

Bergen fengsel oppga at rutinene rundt bestilling av tolk kunne være uklare, både innad i fengselet, og om det var fengselet eller politiet som hadde ansvaret.

Tilsynsrådet anbefaler at Bergen fengsel

- sikrer at innsatte som ikke kan kommunisere med fengselet på norsk, forstår innholdet i vedtak og informasjon fra fengselet. I den utstrekning det er nødvendig, må fengselet benytte tolk.
- avklarer rutinene rundt hvem som har ansvaret for å bestille tolk.

2.3. Kontaktutvalget

Kontaktutvalget er et organ bestående av innsatt-representanter fra fengselets avdelinger, og er ment for å ivareta innsattes medvirkning. Kontaktutvalget skal ha møter med fengselet, og formidle de innsattes behov og meninger. Hvert enkelt fengsel skal etablere et kontaktutvalg dersom et flertall av de innsatte ønsker det.¹⁰

Ved tilsynstidspunktet hadde flere avdelinger i Bergen fengsel egne tillitsvalgte blant de innsatte, men fengselet hadde ikke et sammensatt kontaktutvalg som hadde jevnlig møter med fengselets ledelse.

Avstanden mellom ledelsen i Bergen fengsel og de innsatte ble opplevd som stor. Tilsynsrådet vurderer at møter mellom kontaktutvalget og fengselets ledelse bidrar til å styrke tilliten til fengselet som institusjon. Samtidig opplevde Tilsynsrådet at både ledelsen og de innsatte ønsket at det ble opprettet et møtepunkt mellom dem.

¹⁰ Straffegjennomføringsloven § 25 første ledd første punktum, Kriminalomsorgsdirektoratet, Retningslinjer til straffegjennomføringsloven punkt 25.

Møter mellom kontaktutvalget og fengselets ledelse bør gjennomføres regelmessig, og til faste tidspunkter som skaper oversiktighet for de innsatte. Både innsattrepresentantene og fengselets ledelse bør ha anledning til å legge frem saker «som har betydning for de innsattes daglige liv».

Tilsynsrådet anbefaler at Bergen fengsel

- etablerer et kontaktutvalg.
- har innsattrepresentanter fra alle avdelinger i kontaktutvalget.
- sikrer at alle innsattrepresentantene er valgt av de innsatte og at alle innsatte vet hvem som er deres representant.

2.4. Sysselsettings- og aktivitetstilbud

Innsatte har som utgangspunkt rett til fellesskap med andre innsatte, og begrensninger i retten krever hjemmel i lov.¹¹ Utelukkelse fra fellesskap kan i visse tilfeller utgjøre et inngrep i retten til privat- og familieliv.¹² Den europeiske torturforebyggingskomitéen anbefaler at alle innsatte tilbys minimum åtte timer utenfor cellen.¹³

Fengselet skal legge til rette for at de innsatte får et aktivitetstilbud.¹⁴

Straffegjennomføringsloven regulerer ikke innholdet eller mengden av dette tilbudet, men det skal gjøres «så langt det er praktisk mulig».¹⁵

Sysselsettings- og skoletilbudet i Bergen fengsel gikk på tvers av avdelingene. Ved tilsynsbesøket opplyste Bergen fengsel at aktivitetsprosenten så langt i 2025 hadde vært 81,3 prosent. Fengselet mente at den lave sysselsettingsprosenten skyldtes sommermånedene, da de ikke lyktes i å opprettholde aktivitetsnivået i denne perioden.

For at innsatte skulle få registrert en hel dag med sysselsetting, måtte den innsatte ha hatt minst to timer med aktivitet både før og etter lunsj.

Skolen i Bergen fengsel var den største kilden til aktivitet i fengselet, med mulighet for de innsatte til å ta utdanning og fagbrev. Grunnet fagsammensetning og undervisningstimeplan var det tilfeller hvor innsatte som ble sysselsatt i skolen sto uten tilbud om aktivitet halve dagen, da det bare var tilbud om undervisning før eller etter lunsj.

Bergen fengsel opplyste at de arbeidet med mulige løsninger for å kunne gi alternative aktivitetstilbud til innsatte som bare hadde aktivitetstilbud halve dagen. Tilsynsrådet vurderer at alle innsatte bør ha et tilbud om aktivitet både før og etter lunsj, og ønsker en tilbakemelding på hvordan Bergen fengsel arbeider for å oppnå dette.

Tilsynsrådet fikk opplyst at det var lite aktivitet og sysselsetting på avdeling A-vest. Fengselet opplyste at de skulle tilsette en verksbetjent på denne avdelingen for å øke aktivitetstilbudet. Tilsynsrådet ønsker en tilbakemelding på hvilke tiltak som blir iverksatt for å øke aktivitetstilbudet på avdeling A-vest, og når dette skal skje.

¹¹ Straffegjennomføringsloven § 17 første ledd, Grunnloven § 113.

¹² Grunnloven § 102 første ledd og EMK art. 8.

¹³ Europarådet: Komiteen for torturforebygging (CPT), 26th General Report, 2017, CPT/ Inf (2017) 5, avsnitt 58.

¹⁴ Straffegjennomføringsloven § 18.

¹⁵ Straffegjennomføringsloven § 17 første ledd første punktum.

Tilsynsrådet fikk opplyst at biblioteket i Bergen fengsel ofte ikke var tilgjengelig for de innsatte, slik at de innsatte sjeldent hadde mulighet til å leie bøker og filmer. Tilsynsrådet anbefaler at Bergen fengsel gjør biblioteket mer tilgjengelig for de innsatte.

Tilsynsrådet erfarte at butikken i Bergen fengsel hadde et godt utvalg, blant annet ferske grønnsaker og frukter, og lavere priser enn flere andre fengsler. Tilsynsrådet ser positivt på dette.

Tilsynsrådet anbefaler at Bergen fengsel

- sikrer at alle innsatte har aktivitetstilbud både før og etter lunsj.
- arbeider for å øke aktivitetsnivået på avdeling A-vest.
- gjør biblioteket mer tilgjengelig for de innsatte

Tilsynsrådet ønsker tilbakemelding på

- hvordan Bergen fengsel arbeider for at alle innsatte skal ha et aktivitetstilbud både før og etter lunsj.
- når det blir tilsatt en verksbetjent på avdeling A-vest.

2.5. Fellesskap og utelukkelse

2.5.1. Innlåsing på fellesskapsavdelingene

Tabellen under viser den opplyste gjennomsnittlige utlåsningstiden på hver avdeling i Bergen fengsel, for innsatte som ikke er utelukket fra fellesskapet.

Avdeling	Tid utenfor cellen per ukedag	Tid utenfor cellen per helgedag	Tid utenfor cellen per uke ¹⁶
A-vest	2 timer og 15 minutter	2 timer og 15 minutter	2 timer og 15 minutter
A-øst	12 timer og 15 minutter	9 timer	11 timer og 20 minutter
B	12 timer og 15 minutter	9 timer	11 timer og 20 minutter
C	12 timer og 15 minutter	9 timer	11 timer og 20 minutter
M	13 timer	11 timer	12 timer og 25 minutter
Bergen fengsel samlet:	10 timer og 56 minutter	8 timer og 23 minutter	10 timer og 12 minutter

Oversikten viser at avdeling A-øst, B, C og M oppfyller CPTs anbefaling. Tilsynsrådet anbefaler at Bergen fengsel sikrer at innsatte på avdeling A-vest som ikke er utelukket fra fellesskapet får minimum åtte timer fellesskap hver dag.

Tilsynsrådet erfarer at innsatte som ikke har sysselsettingstilbud ikke blir innlåst på cellene sine, men at de kan oppholde seg i boenhetens fellesarealer. Tilsynsrådet ser positivt på dette, da det minimerer tapet av fellesskap når innsatte ikke er sysselsatt.

¹⁶ Bergen fengsel har oppgitt dette i timer.

2.5.2. Innlåsing på kvinneavdelingen

Bergen fengsel opplyste at når kvinneavdelingen på avdeling A-vest var i bruk, var det ofte kun én innsatt der om gangen. Kvinnene måtte overføres til ordinært kvinnefengsel innen 14 dager.

Innsatte som sitter på denne avdelingen har ikke mulighet til å delta i fellesskap med andre innsatte i Bergen fengsel. Tilsynsrådet forstår statistikken slik at heller ikke de innsatte på kvinneavdelingen har mer enn to timer og 15 minutter utlåsning hver dag. Hele kvinneavdelingen kan være ulåst, men mengden fellesskap og meningsfylt kontakt er likevel begrenset.

Tilsynsrådet vurderer at det er kritikkverdig at innsatte kan sitte på denne avdelingen i to uker uten mer enn drøye to timer med menneskelig kontakt. Tilsynsrådet påpeker at isolasjon kan medføre et menneskerettighetsbrudd også der den innsatte har tilgang til mer enn to timer og femten minutter meningsfylt kontakt.¹⁷

Tilsynsrådet anbefaler at Bergen fengsel

- sikrer at innsatte på avdeling A-vest som ikke er utelukket fra fellesskapet får minimum åtte timer fellesskap hver dag.

2.5.3. Vedtak om utelukkelse

Omfang

Fullstendig utelukkelse fra fellesskapet er et inngripende tiltak. Skadene kan være umiddelbare, men øker jo lengre og mer uforutsigbar utelukkelsen er. Utelukkelse må ha hjemmel i lov, være nødvendig og forholdsmessig.¹⁸ Forholdsmessighetsvurderingen må ta høyde for risikoen for helseskade ved utelukkelse og hvilken effekt utelukkelsen vil ha på den innsatte ut ifra dens individuelle forutsetninger. Særlig gjelder dette psykisk syke innsatte, som Mandela-reglene anbefaler at ikke skal utelukkes fra fellesskap overhodet der dette vil forverre deres tilstand.¹⁹

Bergen fengsel fattet 231 vedtak om hel utelukkelse i perioden mellom 25. august 2024 og 24. august 2025. Den totale varigheten av utelukkelsene var 28 088 timer.

Fordelingen av vedtak og hjemmel fremgår av tabellen under.

¹⁷ LB-2024-181288.

¹⁸ Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen art. 8 første ledd.

¹⁹ Essex Paper 3: Initial Guidance on the Interpretation and Implementation of the UN Nelson Mandela Rules, s. 88.

Hjemmel for utelukkelsen ²⁰	Antall vedtak	Totalt antall timer utelukkelse fra fellesskapet
Utelukkelse begrunnet i «byggnings- eller bemanningsforhold»	4	545
Hindre innsatte fra å «skade seg selv eller øve vold eller fremsette trusler mot andre»	37	3249
Hindre «betydelig materiell skade»	3	333
Hindre «straffbare handlinger»	1	4
Opprettholde «ro, orden og sikkerhet»	147	8532
Utelukkelse «dersom den innsatte selv ønsker det»	38	15 510

Bergen fengsel oppga at de fleste utelukkelsene var kortvarige. Tilsynsrådet bemerker på bakgrunn av den oppgitte statistikken at gjennomsnittsvarigheten for utelukkelse etter straffegjennomføringsloven § 37 første ledd bokstav b og c er rundt fire dager, og gjennomsnittsvarigheten for utelukkelse etter straffegjennomføringsloven § 37 første ledd bokstav e er rundt to og en halv dag. Fengselet har registrert en økning av selvisolasjon. Disse utelukkelsene varer lenger.

Begrunnelse for vedtak om utelukkelse

Tilsynsrådet har fått innsyn i to vedtak om utelukkelse som var hjemlet i straffegjennomføringsloven §37 første ledd bokstav e.

De to vedtakene som Tilsynsrådet fikk innsyn i hadde knappe begrunnelser og bar preg av å være skrevet ut fra en mal. Ingen av vedtakene inkluderte en begrunnelse for hvorfor utelukkelse var nødvendig som forebyggende tiltak for å «opprettholde ro, orden og sikkerhet».

Tilsynsrådet vurderer at korte og uspesifikke begrunnelser gjør grunnlaget for utelukkelse mer uklart enn nødvendig. Dette kan redusere den innsattes rettsikkerhet og muligheten til å klage over både grunnlaget og begrunnelsen for utelukkelse.

Videre bemerker Tilsynsrådet at et av vedtakene ikke vurderte om mindre inngripende tiltak ville vært tilstrekkelig, herav heller ikke en vurdering av delvis utelukkelse. Tilsynsrådet viser til at det alltid skal besluttes «delvis utelukkelse dersom dette anses som tilstrekkelig for å oppnå formålet med utelukkelsen».²¹

Tilsynsrådet bemerker at det heller ikke var vurdert tiltak rettet mot den innsatte som kunne sikre at utelukkelsen blir mindre belastende. Slike tiltak vil kunne medføre at utelukkelsen blir mindre inngripende.

Vedtakene Tilsynsrådet har fått innsyn i vurderer heller ikke forholdsmessigheten av utelukkelsen eller utelukkelsens skadepotensiale. Tilsynsrådet bemerker at forholdsmessighetsvurderingen er viktig for den innsattes rettssikkerhet og for å unngå de mest skadelige utelukkelsene.

²⁰ Straffegjennomføringsloven § 37 første ledd bokstav a til e og niende ledd.

²¹ Retningslinjer til straffegjennomføringsloven, pkt. 37.8

Særlig om straffegjennomføringsloven § 37 første ledd bokstav e

Nesten to tredjedeler av vedtakene om utelukkelse i Bergen fengsel er hjemlet i straffegjennomføringsloven § 37 første ledd bokstav e.

Bestemmelsen er ment som en sekkebestemmelse for tilfeller som ikke fanges opp av de andre bestemmelsene.²² Tilsynsrådet stiller spørsmål ved om ikke flere av disse vedtakene kunne blitt truffet med hjemmel i straffegjennomføringsloven § 37 bokstav a til d.

Tilsynsrådet vurderer at det er vanskeligere å begrunne at utelukkelsen er nødvendig for å forebygge en situasjon når det er uklart hvilken situasjon som skal forebygges. Slik medfører bruk av straffegjennomføringsloven § 37 første ledd bokstav e en økt risiko for at utelukkelsen ikke oppfyller kravet til nødvendighet og forholdsmessighet, særlig der den konkrete begrunnelsen for utelukkelsen er kort.

Tilsynsrådet vurderer at det er uheldig å bruke straffegjennomføringsloven § 37 første ledd bokstav e som hjemmel dersom utelukkelsen kunne blitt hjemlet i § 37 første ledd bokstav a til d, og anbefaler at Bergen fengsel reduserer antall vedtak om utelukkelse hjemlet i straffegjennomføringsloven § 37 første ledd bokstav e.

Utelukkelse på grunn av bygningsmessige forhold

Innsatte som utelukkes overføres som regel til avdeling A-Vest. Fengselet opplyste at det forekom at selv om det opprinnelige vedtaket om utelukkelse ble opphevet, ble ikke de innsatte overført tilbake til felleskapsavdeling med en gang. Fengselet begrunnet dette med at de ikke alltid hadde ledige celler på felleskapsavdelingene i det øyeblikket utelukkelsen ikke lenger var nødvendig. Det medførte at de innsatte måtte bli på A-vest til det var en ledig celle på en felleskapsavdeling, selv om grunnlaget for utelukkelsen ikke lenger var til stede.

I slike situasjoner ble de innsatte utelukket på nytt, denne gangen på grunn av «bygningsmessige (...) forhold». Basert på den oppgitte statistikken varte disse utelukkelsene i gjennomsnitt i drøye fire dager ekstra.

Tilsynsrådet påpeker at utelukkelse kun kan hjemles i «bygningsmessige (...) forhold» i «situasjoner som har oppstått nokså brått og uventet»,²³ og at «plassmangel i et fengsel med varige plassutfordringer ikke kan anses som uforutsette forhold ved bygningsmassen».²⁴ Tilsynsrådet vurderer at det er problematisk at innsatte er utelukket utover det som er nødvendig, og utsettes for ytterligere risiko for isolasjonsskader. Tilsynsrådet anbefaler at Bergen fengsel sikrer at innsatte ikke sitter utelukket lenger enn nødvendig.

Så lenge det ikke er mulig å overføre innsatte tilbake til felleskapsavdelingen, ser Tilsynsrådet positivt på at Bergen fengsel endrer hjemmelsgrunnlag for utelukkelsen. Det gjør det enklere å kartlegge omfanget av unødvendig lange utelukkelse på grunn av kapasiteten i fengselet.

Informasjon om rett til fritt rettsråd

Under tilsynet kunne ikke Tilsynsrådet for kriminalomsorgen observere noen form for informasjon om innsattes rett til fritt rettsråd ved utelukkelse som varer over 24 timer.²⁵

²² Kommentar til straffegjennomføringsloven § 37 første ledd bokstav e.

²³ SOM-2022-4454, avsnitt 49.

²⁴ SOM-2022-4454, avsnitt 45.

²⁵ Rettshjelploven § 11 første ledd nr. 9 første punktum.

Når regelverket rundt straffegjennomføring oppdateres er innsatte avhengige av at fengselet informerer dem om de nye reglene. Tilsynsrådet anbefaler at Bergen informerer alle innsatte som utelukkes om at vedtaket kan påklages og at de har rett til fritt rettsråd der utelukkelsen varer i mer enn 24 timer.

Tilsynsrådet anbefaler at Bergen fengsel

- sikrer at vedtak om utelukkelse kun fattes der det er nødvendig og forholdsmessig, og at vedtakenes begrunnelse viser at en slik vurdering er foretatt.
- arbeider for å redusere antall vedtak om utelukkelse hjemlet i straffegjennomføringsloven § 37 første ledd bokstav e.
- sikrer at innsatte ikke sitter utelukket lenger enn nødvendig.
- sikrer at de innsatte er kjent med retten til fritt rettsråd i saker om utelukkelse over 24 timer.

2.5.4. Selvisolasjon

Bergen fengsel opplyste at de hadde et forholdsvis høyt antall innsatte som selvisolerte, og at dette var ressurskrevende for fengselet. Fengselet estimerte at det til enhver tid var mellom en og fem innsatte som selvisolerte.

Bergen fengsel opplyste at innsatte som isolerte seg, men som kunne bli motivert til å delta på isolasjonsdempende tiltak i mindre grupper, fikk vedtak om delvis utelukkelse. Disse vises ikke i oversikten i punkt 2.5.3, slik at antallet isolasjonstimer trolig er høyere enn det som fremgår av statistikken.

Fengselet trodde økningen i selvisolasjon i hovedsak var begrunnet i psykisk helse, ønske om å holde avstand fra rus eller kriminelle nettverk, og frykt for samvær med andre innsatte på grunn av det den innsatte er siktet eller dømt for. I tillegg var flere av plassene på avdeling A-øst satt i dvale, og innsatte ble dermed overført direkte fra utelukkelse på avdeling A-vest og ut i de større fellesskapsavdelingene. Fengselet mente at dette kunne bli en for stor overgang for enkelte innsatte.

Tilsynsrådet anbefaler at Bergen fengsel

- arbeider for å motivere innsatte som selvisolerer til å delta i fellesskap.
- arbeider for at innsatte kan overføres gradvis fra restriktiv avdeling til større fellesskapsavdelinger, dersom de har behov for det.

2.5.5. Sikkerhetscelle og sikkerhetsseng

Bergen fengsel hadde truffet tre vedtak om bruk av sikkerhetscelle mellom 25. august 2024 og 24. august 2025. Vedtakene hadde varighet på henholdsvis 46 minutter, 6 timer og 30 minutter, og 8 timer og 9 minutter. Bergen fengsel oppga at de hadde avviklet bruken av sikkerhetsseng.

Sikkerhetscelle skal kun benyttes når det er «strengt nødvendig», det ikke finnes mindre inngripende tiltak for å oppnå formålet og inngrepet er forholdsmessig.²⁶ Vedtaket må begrunne hvorfor vilkårene er oppfylt.²⁷

Tilsynsrådet har sett to vedtak fra Bergen fengsel vedrørende bruk av sikkerhetscelle. Tilsynsrådet vurderer at vedtakene har en presis og dekkende beskrivelse av situasjonen som lå forut for bruken av sikkerhetscelle. Vedtakene viste til at mindre inngripende tiltak var forsøkt eller begrunnet hvorfor de ikke vil vært tilstrekkelige.

Vedtakene vurderte ikke forholdsmessigheten av vedtaket, særlig sett opp mot risikoen for fysiske og psykiske skader ved bruk av sikkerhetscelle.²⁸ Det fremgikk heller ikke av vedtakene om det var innhentet uttalelse fra lege eller om denne hadde blitt tatt i betraktning ved beslutningen om bruk av sikkerhetscelle, slik loven krever.²⁹

Tilsynsrådet anbefaler at Bergen fengsel begrunner hvorfor bruken av sikkerhetscelle er forholdsmessig, særlig sett opp mot skadepotensiale og den innsattes subjektive forhold. Bergen fengsel må «så vidt mulig» innhente uttalelse fra lege, og denne må tas i betraktning ved bruk av sikkerhetscelle.³⁰

Tilsynsrådet har også fått innsyn i tilsynsprotokollene tilhørende de to vedtakene. Protokollene viste til at de innsatte ble tilsett av helsepersonalet, men kun i et tilleggskdokument og ikke selve protokollen. Dette medførte at tidspunktet for tilsynet var usikkert, og at det ikke er knyttet noen kommentarer til tilsynet fra helsepersonalet. Tilsynsrådet påpeker at «[D]ato og klokkeslett for hver gang innsatte får tilsyn av helsepersonell eller lege» skal fremgå av tilsynsprotokollen.³¹

Tilsynsrådet bemerker at det fremgikk av en av protokollene at den innsatte var tilsett gjennom vinduet, men at det ikke var verbal kontakt mellom innsatte og den ansatte. Tilsynsrådet vurderer at verbal kontakt er viktig for at fengselet kan gjøre en reell vurdering av innsattes situasjon, slik at en ikke blir sittende på sikkerhetscellen lenger enn nødvendig. Ingen av de innsatte fikk tilbud om luft. Samtidig var det lengste oppholdet på sikkerhetscelle 8 timer og 9 minutter, slik at utgangspunktet om at alle innsatte skal ha minst én time luft daglig kan ha blitt oppnådd på andre måter.³²

Tilsynsrådet anbefaler at Bergen fengsel

- begrunner hvorfor bruken av sikkerhetscelle er forholdsmessig, særlig sett opp mot skadepotensiale og den innsattes subjektive forhold.
- «så vidt mulig» innhenter uttalelse fra lege, og tar denne i betraktning ved bruk av sikkerhetscelle.
- fører tilsyn av helsepersonell i tilsynsprotokollen.
- så langt det er mulig tilbyr innsatte på sikkerhetscelle lufting.
- så langt det er mulig, snakker med innsatte når de gjennomfører tilsyn.

²⁶ Straffegjennomføringsloven § 38 tredje ledd første punktum.

²⁷ Forvaltningsloven § 25.

²⁸ Sivilombudet, Særskilt melding til Stortinget om isolasjon og mangel på menneskelig kontakt i norske fengsler, Dokument 4:3 (2018/19), s. 62

²⁹ Straffegjennomføringsloven § 38 tredje ledd tredje punktum.

³⁰ Kriminalomsorgsdirektoratet, Retningslinjer til straffegjennomføringsloven punkt 38.7.4.

³¹ Kriminalomsorgsdirektoratet, Retningslinjer til straffegjennomføringsloven punkt 38.7.4.

³² Straffegjennomføringsloven § 22 og Ot.prp. nr. 5 (2000-2001) s. 157.

2.6. Forebygging av selvdraprisiko og selvdrap

Tilsynsrådet fikk opplyst at det i Bergen fengsel var fem selvdrapforsøk, av fem forskjellige innsatte, mellom august 2024 og august 2025. Det har ikke vært selvdrap i Bergen fengsel i 2025. I tillegg var det rapportert om elleve tilfeller av selvskading, hvor syv av tilfellene gjaldt en innsatt, mens de resterende fire relateres til fire ulike innsatte.

Under tilsynsbesøket fikk Tilsynsrådet opplyst at det hadde vært ett selvdrapforsøk i Bergen fengsel i kort tid før tilsynet. Tilsynsrådet skal «rutinemessig» orienteres om alle selvdrapforsøk,³³ men ble ikke orientert om dette gjennom de formelle kanalene hverken før eller etter tilsynet.

Tilsynsrådet vurderer at [d]et er svært viktig at selvdrapforsøk blir varslet for at Tilsynsrådet skal kunne føre et effektivt tilsyn med kriminalomsorgen. Bergen fengsel opplyste at de var klare over at selvdrapforsøk skulle varsles til Tilsynsrådet, og at de hadde rutiner som skulle følges ved slike hendelser.

Tilsynsrådet anbefaler at Bergen fengsel koordinerer rutineene sine for varsling med kriminalomsorgen region vest, slik at Tilsynsrådet orienteres om selvdrapforsøk.

I forkant av tilsynet etterspurte Tilsynsrådet de fem nyeste kartleggings skjemaene for risikofaktorer for selvdrap og/eller selvskading, samt de fem nyeste tiltaksplanene som skal iverksettes hvis det fremkommer selvdraprisiko fra kartleggings skjemaene.

Den nyeste tiltaksplanen Tilsynsrådet fikk oversendt var fra juli 2025. Det var derimot kartleggings skjemaer fra august 2025 der det fremkom at det forelå selvdraprisiko hos den innsatte. Tilsynsrådet mener det er bekymringsfullt hvis innsatte med forhøyet risiko for selvdrap ikke blir fulgt tilstrekkelig opp av fengselet, og understreker viktigheten av at innsatte med forhøyet selvdraprisiko alltid blir fulgt opp gjennom en tiltaksplan.

Tilsynsrådet anser Bergen fengsel sine tiltaksplaner som varierende i kvalitet, hvorav noen kan beskrives som generelle og lite utfyllende. Etter Kriminalomsorgens retningslinjer bør tiltaksplanen inneholde «tiltak som har som formål å få den innsatte til å avstå fra å skade seg selv eller ta sitt eget liv. Tiltak som må vurderes, er oppfølging fra ansatte i fengselet i form av samtaler og aktivisering, samhandling med helsetjenestene, økt kontakt med familie og nettverk mv.»³⁴ Tilsynsrådet anbefaler at tiltaksplanene blir mer utfyllende og med lengre tidshorisont, og at flere tiltak, som for eksempel økt ringetid, inkluderes i tiltaksplanene.

Tilsynsrådet anbefaler at Bergen fengsel

- koordinerer rutineene sine for varsling med kriminalomsorgen region vest, slik at Tilsynsrådet orienteres om selvdrapforsøk.
- oppretter tiltaksplaner for innsatte med forhøyet selvdraprisiko.
- Sikrer at tiltaksplanene inneholder tiltak som kan bedre den innsattes situasjon.

³³ Forskrift om tilsynsrådet for kriminalomsorgen § 4 tredje ledd bokstav a.

³⁴ Kriminalomsorgsdirektoratet, Forebygging og håndtering av selvskading, selvmordsforsøk og selvmord i fengsel, punkt 5 sjette avsnitt.

2.7. Helse og hygiene

2.7.1. Helsetilbudet i Bergen fengsel

Helsetjenesten i Bergen fengsel hadde leger til stede i hverdagene, samt sykepleiere til stede både i hverdag og helg. De innsatte hadde tilgang til psykiater, psykolog og tannlege i fengselet. Bergen fengsel opplyste at de hadde jevnlig møter med hele helsetjenesten.

I Bergen fengsel var det betjentene som delte ut medisiner til de innsatte. Unntaket var avdeling A-vest, der sykepleierne delte ut medisiner. Denne rutinen var utarbeidet så helseavdelingen fikk tilsett de innsatte på avdeling A-vest daglig.

Nyinnsatte i fengselet skulle alltid bli møtt av en representant fra helsetjenesten, samt motta en samtale med sykepleier. Fengselet prøvde å unngå nyinnsettelse når fengselet var i nattestilling.

Tilsynsrådet anser at Bergen fengsel har god dekning av helsepersonell. På tross av dette, har Tilsynsrådet fått opplyst at det kunne ta opptil flere måneder fra innsatte leverte sin samtalelapp, til de fikk et møte med helseavdelingen. Fengselet bør ta opp dette med helsetjenesten og samarbeide om rutiner som kan redusere ventetiden, slik at de innsattes helse kan bli fulgt opp på en effektiv måte.

Tilsynsrådet anbefaler at Bergen fengsel

- samarbeider med helsetjenesten for å redusere ventetiden på helsetjenester ved fengselet.

2.7.2. Helsefremstillinger

Bergen fengsel opplyste at majoriteten av deres fremstillinger var helsemessige fremstillinger i form av kontroller eller besøk til spesialisthelsetjeneste. Dette ble beskrevet som ressurskrevende fremstillinger som kunne gå på bekostning av sosiale fremstillinger.

Fengselet estimerte at de gjennomførte mellom to til fire helsefremstillinger hver dag. Samtidig opplyste de at disse fremstillingene ofte kunne bli avlyst. Fengselet loggførte ikke når eller hvorfor helsefremstillinger ble avlyst, men estimerte at dette skjedde omtrent en gang i uken.

Fremstilling til nødvendig helseundersøkelse skal prioriteres.³⁵ Manglende fremstilling til nødvendig helsehjelp kan forverre den innsattes helsetilstand og føre til lengre ventetid på behandling. Samtidig må avlyste fremstillinger, samt grunnen til avlysningen, loggføres.

Tilsynsrådet anbefaler at Bergen fengsel

- sikrer tilstrekkelig kapasitet til å gjennomføre alle helserelaterte fremstillinger.
- loggfører når og hvorfor helserelaterte fremstillinger avlyses.

³⁵ Kriminalomsorgsdirektoratet, Retningslinjer til straffegjennomføringsloven, punkt 34.2.1.

2.7.3. Hygiene

Tilsynsrådet fikk opplyst at tekstiler som ble vasket på vaskeriet, slik som håndklær og sengetøy, kunne ha synlige flekker av urin eller blod på seg når de ble utlevert til cellene/avdelingene.

Tilsynsrådet vurderer at å måtte bruke sengetøy og håndklær med flekker av urin og blod kan oppleves nedverdiggende. Bergen fengsel bør sikre at tekstilene som blir utlevert til de innsatte er, og fremstår, rene.

Tilsynsrådet anbefaler at Bergen fengsel

- sikrer at tekstilene som blir utlevert til de innsatte er, og fremstår, rene.

2.8. Kontakt med omverdenen

2.8.1. Innledning

Innsatte har rett til respekt for sitt privat- og familieliv.³⁶ Begrensninger i retten krever hjemmel i lov, og må være nødvendig og forholdsmessig. Det følger av straffegjennomføringsloven at innsatte som hovedregel skal kunne motta besøk og benytte telefon for å ringe innenfor tilmålt ringetid.³⁷ Det er videre vanlig at innsatte tilbys mulighet til å gjennomføre digitalt besøk ved bruk av nettbrett i fengsel, i form av videosamtaler.

2.8.2. Ringetid

Det ble opplyst at de innsattes ringetid som hovedregel er 32 minutter per uke. En eventuell utvidelse av ringetiden kunne innvilges etter en konkret vurdering. Hvis de innsatte hadde barn, kunne de motta fem minutter ekstra ringetid i uken per barn.

Tilsynsrådet vurderer at 32 minutter ringetid per uke utgjør en svært begrenset mulighet til å opprettholde kontakt med familie og venner, og anbefaler fengselet å utvide ringetiden på generelt grunnlag. Tilsynsrådet forstår det som at Bergen fengsel mener at de ikke har hjemmel til å innvilge mer enn 30 minutter ringetid for innsatte på generelt grunnlag, og uten at det foreligger «særlige grunner». Tilsynsrådet er uenig, og viser til at begrensninger i den innsattes kontakt med familie og venner må være nødvendig og forholdsmessig, og at forskriften viser til at 30 minutter er et minimum.

Den korte telefontiden er en særlig utfordring for innsatte med mindreårige barn. Tilsynsrådet anbefaler Bergen fengsel til å øke ringetiden ytterligere til innsatte med mindreårige barn. Dette vil lette muligheten til å opprettholde en relasjon til barna, der dette er til barnets beste.

Tilsynsrådet oppfordrer Bergen fengsel til å innvilge ekstra ringetid som et kompensierende tiltak til innsatte som grunnet geografiske avstander fra familie og venner, ikke har mulighet til å motta fysiske besøk.

Tilsynsrådet anbefaler at Bergen fengsel

- utvider ringetiden på generelt grunnlag.
- innvilger utvidet ringetid for innsatte med barn og innsatte som ikke kan motta besøk.

³⁶ Den europeiske menneskerettskonvensjonen (EMK) artikkel 8 og Grunnloven § 102

³⁷ Straffegjennomføringsloven §§ 31 og 32.

2.8.3. Besøk og videobesøk

Bergen fengsel sin besøksavdeling består av fire besøksrom, herav et rom med glassvegg, samt et besøkshus.

Bergen fengsel oppga at de innsatte normalt skal ha tilgang til et fysisk besøk på en time en gang i uken, eller et fysisk besøk på fem timer en gang i måneden. Hver avdeling hadde faste besøkstider som skulle deles mellom de innsatte på de respektive avdelingene. Tilsynsrådet fikk oppgitt at det var flere innsatte på avdelingene enn det var besøkstider, noe som førte til kapasitetsutfordringer.

Bergen fengsel opplyste at det kommer mye barn på besøk til fengselet, og at besøkshuset er spesielt egnet for disse besøkene. Besøksbetjenten i Bergen fengsel fungerte som barneansvarlig.

Tilsynsrådet anser det som at de bygningsmessige forholdene ligger til rette for at innsatte skal kunne få besøk av barn i fengselet, men at bemanningsmessige utfordringer kan påvirke muligheten for at slike besøk blir gjennomført. Dette gjelder spesielt muligheten til bruk av besøkshuset til besøk utover en time. Det er svært viktig at Bergen fengsel ivaretar innsattes mulighet til å ha samvær med barn, der dette er til barnets beste.

Bergen fengsel oppga at alle innsatte hadde tilgang til ett videobesøk i måneden. Innsatte som har familie i utlandet kunne få innvilget to videobesøk i måneden.

Det var ingen automatikk i at innsatte som ikke mottok fysiske besøk fikk innvilget flere videobesøk. Videobesøk kunne derfor ikke anses som et substitutt for fysiske besøk, som de innsatte kunne få en gang i uken. Fengselet forklarte at kapasitetsmessige utfordringer rundt administrasjon av videobesøk hindrer de fra å utvide antallet videobesøk til de innsatte.

Tilsynsrådet vurderer det som at mulighet til videobesøk en gang i måneden er lite, og anbefaler at fengselet arbeider for å øke muligheten til å innvilge flere videobesøk, særlig til innsatte som ikke mottar fysiske besøk.

Tilsynsrådet anbefaler at Bergen fengsel

- sikrer at bemanningsutfordringer ikke går på bekostning av de innsattes mulighet til å motta besøk.
- arbeider for å øke antallet videobesøk til innsatte.

2.9. Soningsprogresjon

2.9.1. Kontaktbetjentforholdet

Bergen fengsel oppga at tildeling av kontaktbetjent er knyttet til avdelingene, i stedet for den enkelte innsatte. Kontaktbetjentarbeidet ble beskrevet som en oppgave med betydelig arbeidspress grunnet i lav bemanning, slik at betjentene ikke hadde nok tid til kontaktbetjentarbeidet.

Tilsynsrådet vurderer at kontaktbetjentordningen er viktig. For at ordningen skal fungere, må det legges til rette for at kontaktbetjentene får mulighet til å være tilgjengelig for oppfølging av den innsatte.

Tilsynsrådet fikk opplyst at kontaktbetjentforholdet mellom ansatte og innsatte i Bergen fengsel kunne oppleves som upersonlig, der innsatte i fengselet til tider anså det som vanskelig å få oppfølging fra sin kontaktbetjent.

Bergen fengsel opplyste at alle innsatte skal få tilbud om en soningsplan, men at de var usikre på om alle fikk dette. Tilsynsrådet er kjent med at flere innsatte i Bergen fengsel manglet soningsplan. Som et resultat har noen innsatte utarbeidet en soningsplan selv. Tilsynsrådet anbefaler at Bergen fengsel arbeider for at alle innsatte skal få en soningsplan og at denne blir utarbeidet kort tid etter innkomst.

Tilsynsrådet fikk opplyst at det kunne oppleves krevende for innsatte å levere klager eller henvendelser til fengselets ledelse, og at de ikke alltid fikk hjelp når de ønsket å klage på en avgjørelse.

Tilsynsrådet vurderer at Bergen fengsel har ansvar for å veilede innsatte om deres klagerettigheter.³⁸ Dette gjelder særlig når de ikke selv kan levere klagen til riktig instans eller person. Tilsynsrådet anbefaler at Bergen fengsel sikrer at innsatte får veiledning om hvordan å klage til fengselet og at klagen blir levert fra de innsatte til riktig avdeling i fengselet.

Bergen fengsel opplevde at de innsatte ble behandlet med respekt. Tilsynsrådet fikk derimot opplyst at dette ikke alltid var tilfellet, og at innsatte ved Bergen fengsel gjentatte ganger hadde opplevd nedverdiggende kommentarer fra enkelte ansatte. Tilsynsrådet fikk opplyst at innsatte ikke følte seg trygge på å melde fra om dette, i frykt for represalier som ville påvirke soningsløpet deres negativt.

Tilsynsrådet vurderer at det er alvorlig at innsatte i Bergen fengsel opplever støtende og krenkende kommentarer fra ansatte, og særlig at de ikke ønsker å varsle dette til de ansattes overordnede. Tilsynsrådet anbefaler at Bergen fengsel sikrer at alle innsatte blir behandlet med respekt og at de er trygge på at de kan varsle om de opplever ubehagelige situasjoner med ansatte.

Tilsynsrådet anbefaler at Bergen fengsel

- sikrer at alle innsatte får en soningsplan kort tid etter innkomst.
- sikrer at innsatte mottar informasjon og veiledning i forbindelse med klager og andre henvendelser.

2.9.2. BRIK-kartlegging og løslatelse

Ved tilsynstidspunktet forespeilet Bergen fengsel at de ikke kom til å nå målkravet på 150 BRIK-kartlegginger i løpet av 2025.

Bergen fengsel beskriver målkravet som ambisiøst, både med tanke på antall innsatte i målgruppen og rammebetingelsene til fengselet. Tilsynsrådet forsto det som at Bergen fengsel anså det som uhensiktsmessig å måle BRIK kartlegginger etter antallet kartlegginger per år da innsatte som soner i fengselet over flere år, og vil ha mottatt kartleggingen på et tidligere tidspunkt, faller utenfor statistikken. Tilsynsrådet anbefaler at Bergen fengsel videreformidler disse innvendingene til Kriminalomsorgsdirektoratet.

Tilsynsrådet erfarer at innsatte i Bergen fengsel ikke har opplevd BRIK-kartleggingen som et aktivt verktøy i deres soningsprogresjon. Tilsynsrådet anbefaler at Bergen fengsel arbeider for å gjennomføre flere BRIK-kartlegger, samt legger til rette for planlegging av gjennomføringen av disse kartleggingene, slik at det oppleves som et aktivt verktøy i soningsprogresjonen for de innsatte.

³⁸ Forvaltningsloven § 11 første ledd.

Bergen fengsel oppga at det var «for mange» løslatelser fra Bergen fengsel, men at manglende progresjon i soningsforløpet oftere skyldtes den innsatte selv enn kapasiteten i fengselet.

Samtidig har Tilsynsrådet fått opplyst at innsatte har opplevd assistansen fra fengselet ved tilbakeføringsarbeid, slik som hjelp til å skaffe bolig eller til å komme i kontakt med en NAV-koordinator, som manglende. Innunder dette kommer det frem at innsatte har opplevd det vanskelig å komme i kontakt med fengselets sosialkonsulent for å få hjelp til å forberede seg på tilbakeføring i tiden før løslatelse. Tilsynsrådet anbefaler Bergen fengsel å bidra aktivt i tilbakeføringsarbeidet til de innsatte.

Tilsynsrådet anbefaler at Bergen fengsel

- styrker tilbakeføringsarbeidet.

3. Tilsynsrådets anbefalinger

Tilsynsrådet mener at Bergen fengsel må sørge for at innsattes rettigheter og velferd ivaretas, uavhengig av overordnede rammebetingelser. Våre anbefalinger og punkter vi ønsker tilbakemelding på gjentas her:

Bygningsmessige forhold

Tilsynsrådet anbefaler at Bergen fengsel

- forbedrer uteområdene på avdeling A-vest.
- setter opp leskur der innsatte kan oppholde seg ved dårlig vær.
- fjerner hakekorset som var inngravert i glassruten i den ene sikkerhetscellen.
- Sikrer at områdene der innsatte oppholder seg er rene og hygieniske.

Innsatte på forvaringsdom

Tilsynsrådet anbefaler at Bergen fengsel

- arbeider for en rask overføring av forvaringsdømte til forvaringsanstalter.
- setter i verk kompensierende tiltak for den enkelte forvaringsdømte der overføring til en forvaringsanstalt ikke lar seg gjøre i nærmeste fremtid.

Aldersgrupper

Tilsynsrådet anbefaler at Bergen fengsel

- arbeider for at det ikke skal være barn i fengselet.
- arbeider for at CAMEO blir et permanent tilbud i fengselet.
- arbeider for at CAMEO opprettes ved flere fengsler.

Innsatte med behov for tolk

Tilsynsrådet anbefaler at Bergen fengsel

- sikrer at innsatte som ikke kan kommunisere med fengselet på norsk, forstår innholdet i vedtak og informasjon fra fengselet. I den utstrekning det er nødvendig, må fengselet benytte tolk.
- avklarer rutinene rundt hvem som har ansvaret for å bestille tolk.

Kontaktutvalget

Tilsynsrådet anbefaler at Bergen fengsel

- etablerer et kontaktutvalg.
- har innsattrepresentanter fra alle avdelinger i kontaktutvalget.
- sikrer at alle innsattrepresentantene er valgt av de innsatte og at alle innsatte vet hvem som er deres representant.

Tid utenfor cellene, sysselsettings- og aktivitetstilbud

Tilsynsrådet anbefaler at Bergen fengsel

- sikrer at alle innsatte har aktivitetstilbud både før og etter lunsj.
- arbeider for å øke aktivitetsnivået på avdeling A-vest.
- gjør biblioteket mer tilgjengelig for de innsatte.

Tilsynsrådet ønsker en tilbakemelding på

- hvordan Bergen fengsel arbeider for at alle innsatte skal ha et aktivitetstilbud både før og etter lunsj.
- når det blir tilsatt en verksbetjent på avdeling A-vest.

Innlåsning på A-vest

Tilsynsrådet anbefaler at Bergen fengsel

- sikrer at innsatte på avdeling A-vest som ikke er utelukket fra fellesskapet får minimum åtte timer fellesskap hver dag.

Vedtak om utelukkelse

Tilsynsrådet anbefaler at Bergen fengsel

- sikrer at vedtak om utelukkelse kun fattes der det er nødvendig og forholdsmessig, og at vedtakenes begrunnelse viser at en slik vurdering er foretatt.
- arbeider for å redusere antall vedtak om utelukkelse hjemlet i straffegjennomføringsloven § 37 første ledd bokstav e.
- sikrer at innsatte ikke sitter utelukket lenger enn nødvendig.
- sikrer at innsatte er kjent med retten til fritt rettsråd i saker om utelukkelse over 24 timer.

Selvisolasjon

Tilsynsrådet anbefaler at Bergen fengsel

- arbeider for å motivere innsatte som selvisolerer til å delta i fellesskap.
- arbeider for at innsatte kan gradvis overføres fra restriktive avdelinger til større fellesskapsavdelinger, dersom de har behov for det.

Vedtak om utelukkelse

Tilsynsrådet anbefaler at Bergen fengsel

- begrunner hvorfor bruken av sikkerhetscelle er forholdsmessig, særlig sett opp mot skadepotensiale og den innsattes subjektive forhold.
- «så vidt mulig» innhenter uttalelse fra lege, og tar denne i betraktning ved bruk av sikkerhetscelle.
- fører tilsyn av helsepersonell i tilsynsprotokollen.
- så langt det er mulig tilbyr innsatte på sikkerhetscelle lufting.
- så langt det er mulig, snakker med innsatte når de gjennomfører tilsyn.

Forebygging av selvdraprisiko og selvdrap

Tilsynsrådet anbefaler at Bergen fengsel

- koordinerer rutinene sine for varsling med kriminalomsorgen region vest, slik at Tilsynsrådet orienteres om selvdrapsforsøk.
- oppretter tiltaksplaner for innsatte med forhøyet selvdraprisiko.
- sikrer at tiltaksplanene inneholder tiltak som kan bedre den innsattes situasjon.

Helsetilbudet i Bergen fengsel

Tilsynsrådet anbefaler at Bergen fengsel

- samarbeider med helsetjenesten for å redusere ventetiden på helsetjenester ved fengselet.

Helsefremstillinger

Tilsynsrådet anbefaler at Bergen fengsel

- sikrer tilstrekkelig kapasitet til å gjennomføre alle helserelaterte fremstillinger.
- loggfører når og hvorfor helserelaterte fremstillinger avlyses.

Hygiene

Tilsynsrådet anbefaler at Bergen fengsel

- sikrer at tekstilene som blir utlevert til de innsatte er, og fremstår, rene.

Kontakt med omverdenen

Tilsynsrådet anbefaler at Bergen fengsel

- utvider ringetiden på generelt grunnlag.
- innvilger utvidet ringetid for innsatte med barn og innsatte som ikke kan motta besøk.
- sikrer at bemanningsutfordringer ikke går på bekostning av de innsattes mulighet til å motta besøk.
- arbeider for å øke antallet videobesøk til de innsatte.

Soningsprogresjon

Tilsynsrådet anbefaler at Bergen fengsel

- sikrer at alle innsatte får en soningsplan kort tid etter innkost.
- sikrer at innsatte mottar informasjon og veiledning i forbindelse med klager og andre henvendelser.

BRIK-kartlegging og løslatelse

Tilsynsrådet anbefaler at Bergen fengsel

- styrker tilbakeføringsarbeidet

4. Tilbakemelding og oppfølging

Bergen fengsel har fått mulighet til å kommentere faktaopplysningene i rapporten innen 7. mai 2026. Fengselet er også bedt om å redegjøre for sin oppfølging av rapportens anbefalinger innen 29. mai 2026, som vil publiseres sammen med tilsynsrapporten